

Presentació

Carme Romia i Agustí*

Presentació

El present número monogràfic ha sorgit amb motiu del 50è aniversari de la Declaració dels Drets Humans (1948-1998) i del ressò que l'SPEP (Seminari Permanent d'Educadors/es per la Pau de la Facultat de Formació del Professorat de la UB) es va fer d'aquest esdeveniment amb la realització —els dies 17 i 18 de novembre de 1998 en el Campus de la Vall d'Hebron— de les XII Jornades d'Educació per la Pau, centrades en l'educació i els drets humans avui.

A la taula rodona «Dret a tenir drets i a defensar-los» es van analitzar els orígens dels drets humans i els diferents tipus de drets (de primera, de segona i de tercera generació) i es va fer una posada en comú de punts de vista complementaris referents als drets humans de diverses persones de l'àmbit acadèmic i social. Avui, pocs mesos després de les Jornades, els motius per tractar els drets humans, per desgràcia, han augmentat amb la guerra als Balcans i amb les causes que la generen. Tot i que de motius n'hi ha sempre, ja que, malauradament, les guerres persisteixen i les injustícies de tot tipus, també.

És ben evident la vulneració dels drets més elementals dels éssers humans que tota guerra representa. Violacions flagrants dels drets més fonamentals que, sota arguments (arguments?) de «neteja ètnica», «guerra neta», «guerra ètica», «causa justa», etc. maten i violen persones —física-

* Carme Romia i Agustí és catedràtica de Teoria i Història de l'Educació a la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona. És experta en temes relacionats amb l'educació per la pau, els drets humans, educació i conflicte, mediació, dinàmica de grups, educació intercultural, teatre, expressió i comunicació, drets dels infants i educació, poesia, educació en valors, contes, educació en la diversitat. Ha estat assessora pedagògica en diferents ICEs (UPC, UAB, URV). Ha fet assessorament i cursos de Formació Permanent del Professorat. Té publicacions sobre educació intercultural per al Departament d'Ensenyament de la Generalitat, a més de múltiples publicacions en llibres i revistes. Ha participat en debats a diferents mitjans de comunicació (TV, ràdio, premsa, etc.).

Adreça professional: Facultat de Formació del Professorat. Seminari Permanent d'Educadors/es per la Pau (SPEP). Edifici Migdia 1211. Universitat de Barcelona. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. Telf.: 93 4035098. Fax: 93 4035121. E-mail: cromia@d5.ub.es

ment, psicològicament, moralment i estructuralment— i maten pobles i esperances de viure i conviure en espais i temps propers. Hi ha violació de drets individuals i col·lectius, de drets polítics, econòmics i socials, de drets dels pobles i de les cultures, de drets de la Terra, que encara ens aguanten aparentment impassible davant tot el que els humans hi fan al damunt.

I no sols hi ha una guerra, aquesta que avui omple tants espais a la premsa i a les imatges televisives, aquesta que enfronta els partidaris del «no als genocidis» amb els partidaris del «no a la guerra» (com si fossin tan diferents, l'una cosa i l'altra) però que no enfronta tots els que viuen, creixen i s'enriqueixen a costa seva.

D'altra banda, segurament no trobaríem cap persona de les quals depèn, ara com ara, que no hi hagi més guerres i que s'aturin les violacions, que no argumenti que ho estan fent en nom de la pau i en defensa dels drets humans. Hi ha mil i una guerres declarades arreu del món, i moltes més de no declarades obertament. I, paral·lelament, hi ha més de mil i una raons per treballar a fi d'acabar les causes que les originen.

L'educació, creiem, és una d'aquestes raons, i també una de les vies possibles i necessàries d'aquest treball. La frase de les Nacions Unides ho diu ben clar: «És a les ments i els cors dels éssers humans on neixen les guerres; és a les ments i els cors dels humans on s'ha de gestar i conrear la pau».

Aquest dossier monogràfic té la voluntat de ser un petit pas introductori per a la reflexió sobre els drets humans. El pas següent, esperem que sigui plantejar-nos com podem incidir, des del nostre treball de recerca i de docència, en la difusió i la defensa dels drets humans en tots els àmbits educatius i socials amb què estiguem o ens sentim implicats, ja que segurament són molts més dels que creiem.

Les pàgines següents no se centren exclusivament en els «drets humans i l'educació» o en «l'educació i els drets humans». En som conscients. I ho som perquè hem preferit fer un plantejament ampli sobre com ha estat i segueix estant la qüestió abans de centrar-nos de ple en la relació d'un binomi que mai s'hauria de separar: educació i defensa dels drets humans. O dit d'una altra manera: educació per la pau.

Som conscients que es podrien haver omplert moltes més pàgines d'aquesta revista, i les de molts altres números en un futur no llunyà. Creiem que l'important és que hi hagi ganes de dir i de fer. I, per aconseguir-ho, cal apropar les temàtiques que tal vegada puguin ser llunyanes per semblar —potser— molt jurídiques, legislatives o polítiques i poc relacionades amb el món de l'educació. Esperem que el contingut d'aquest monogràfic serveixi, si més no, per apropar teoria i pràctica, reflexió i acció, en una temàtica que ens implica tots i totes. Amb aquest desig presentem sis ar-

tibles, tots relacionats amb els drets humans però cadascun fet des d'àmbits i perspectives diferents.

En el primer escrit, «Dret a tenir drets i a defensar-los», es fa una introducció del tema de manera que permeti situar les aportacions de la resta d'articles, és a dir, del tractament que es fa dels diferents drets humans en tot el monogràfic. Planteja qüestions i reflexiona sobre els fonaments filosòfics dels drets humans, els antecedents històrics i els continguts de la Declaració Internacional, i també sobre les diferents generacions de drets i com hi incideixen les necessitats creixents, els avenços i els nous canvis personals i socials que es van generant en el decurs del temps.

En el segon article, «Drets individuals, drets socials, drets d'integració», Violeta Núñez, persona sensible a tota qüestió social, se centra, sobretot, en els drets socials de tercera generació o drets a percebre béns públics. Davant la vulneració cada vegada més estesa d'aquests drets, planteja la necessitat de reconsiderar la política de justícia social i la necessitat d'una nova política de drets socials.

En el tercer escrit es tracten els drets dels pobles d'una manera tangencial a través del testimoni d'una jove que, per mitjà d'una història de vida, narra la seva pròpia vivència dels efectes d'uns drets no respectats. L'autora, Maria Borgstöm, ho presenta com a part de l'extens trajecte que ha recorregut en aquesta temàtica, tant professionalment com personalment.

Aquest mateix sistema és l'utilitzat en l'article sisè, en el qual Hiliana Reis presenta relats d'històries de vida d'adolescents abandonats del Brasil. A través d'ells ens parla d'una «pedagogia de la sensibilitat». La importància d'aquest vessant pedagògic en relació amb l'educació per la pau i els drets humans ens ha portat a incloure aquest article, ja que pot servir per connectar amb situacions reals, llunyanes en l'espai però no en el temps. I fins a quin punt ho són, en l'espai? Les vulneracions dels drets dels infants i els joves són més a prop del que ens pot semblar. Fa pocs mesos, un periodista obria la capsa dels vents parlant de l'existència als barris marginals de Barcelona, de nois i noies amb característiques no massa diferents de les dels nois del Brasil... (creiem que cal tornar a aquestes pàgines per treballar a fons els drets dels infants).

El quart article tracta sobre els drets de la Terra. Amb aquest text, Rosa Laffitte aporta el fruit de gran part del seu treball a l'entorn d'aquest tema sobre l'educació ambiental i sobre la necessitat de no educar d'esquena a la natura o «contra natura». I en el cinquè escrit, elaborat per Jordi Armadans sobre el dret a la pau, es planteja la necessitat d'educar i d'investigar per a la pau enfront de les grans inversions per a la guerra. L'autor defensa el paper que pot tenir l'educació en la desmilitarització de les mans, de les ments i dels cors, en l'aprenentatge de la resolució no violenta dels conflictes i en la conscienciació col·lectiva per a la defensa de la pau i dels drets humans.